

Antická filosofie I

Od mýtu k sofistice

“

Filosofické systémy jsou však zcela pravdivé jen pro jejich zakladatele: pro všechny následující filosofy jsou obyčejně velký omylem...Kdo má ale radost z velkých lidí, raduje se i z takových systémů, třebaže jsou zcela mylné: mají přesto v sobě nějaký bod, který je zcela nevývratný, určité osobní naladění, barvu, dají se použít, aby se získal obraz filosofa: podobně jako se dá z rostlin na určitém stanovišti usuzovat na složení půdy.

”

Nietzsche, F. *Filosofie v tragickém období Řeků*, Vyšehrad 2015, s. 5.

Motto

Literatura

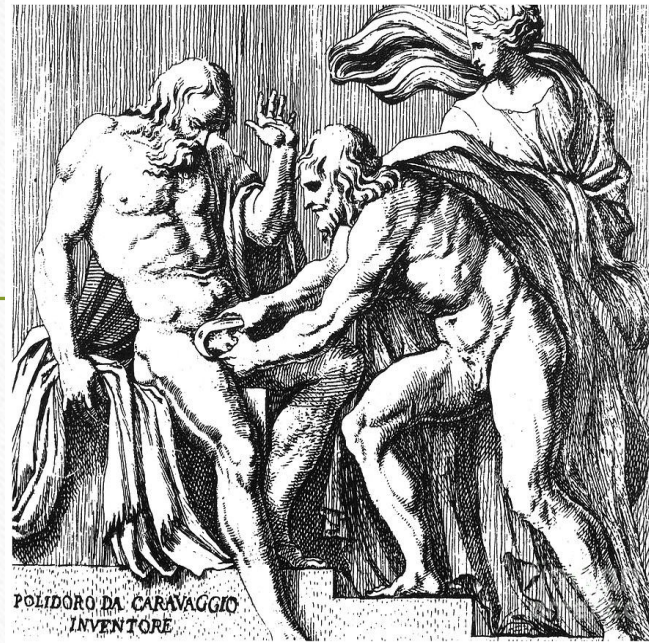
- <http://fysis.cz/presokratici/vstup/3DK.htm>
- Die Fragmente Der Vorsokratiker, Hermann Diels.
- Zlomky předsokratovských myslitelů, Karel Svoboda

Mýtus

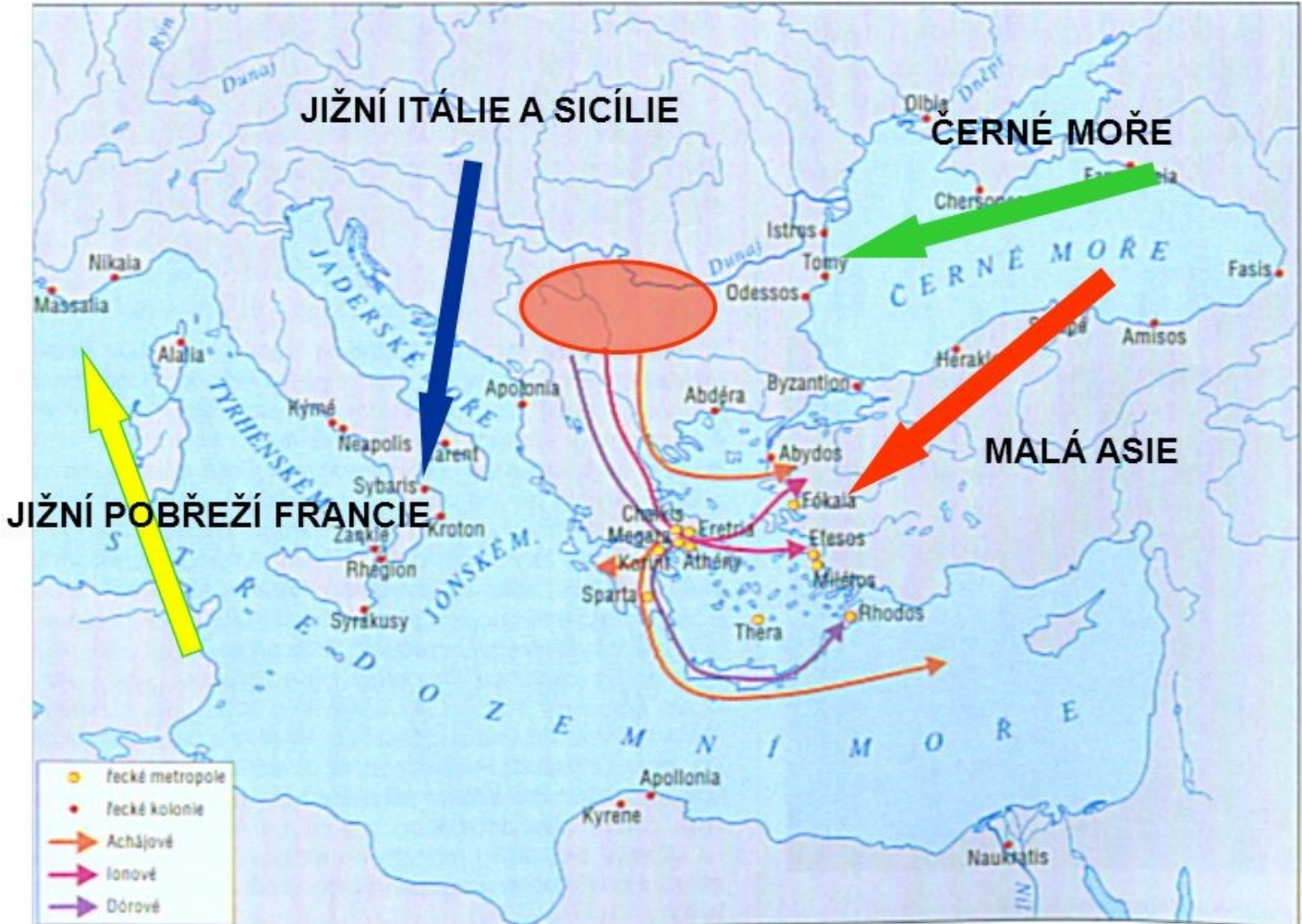
- Symbolika
- Personifikace
- Vysvětlení (za každou cenu)

MAPA KOLONIZACE

Věda

- Nevíra
- Rozum
- Posuzování
- Důvody

Milét'ané - Thalés

Aristotelés, *Metaphysica* I,3; 983b6: Většina těch, kdo se první zabývali filosofií, se domnívala, že počátky věcí jsou jen v podobě látky. Neboť to, z čeho všechny věci jsou a z čeho nejprve vznikají i do čeho nakonec zanikají – přičemž podstata trvá a mění se jen ve svých stavech – to nazývají prvkem a počátkem jsoucna. Proto se domnívají, že nic nevzniká, ani nehyne, jelikož se vždy uchovává takováto přirozenost (...) (983b17) Musí totiž být nějaká přirozenost, ať už jedna nebo vícero, ze kterých vše jiné vzniká, jí udržováno. Počet a podobu takového počátku neuvádějí ovšem všichni stejně. Thalés, původce takovéto filosofie, říká, že je to voda; proto také hlásal, že Země leží na vodě. Tento předpoklad přijal také proto, že semena mají vlhkou přirozenost; voda je počátkem přirozenosti.

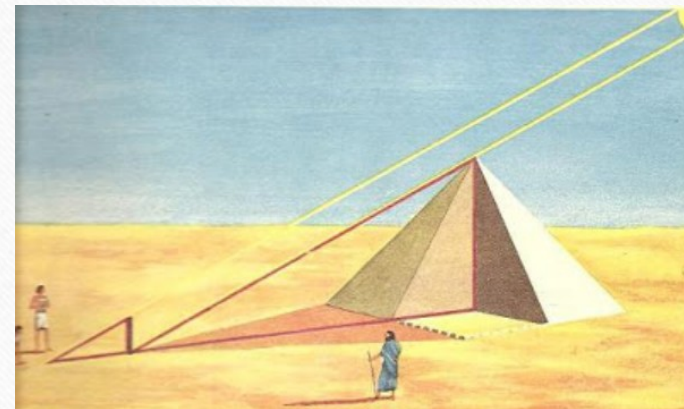
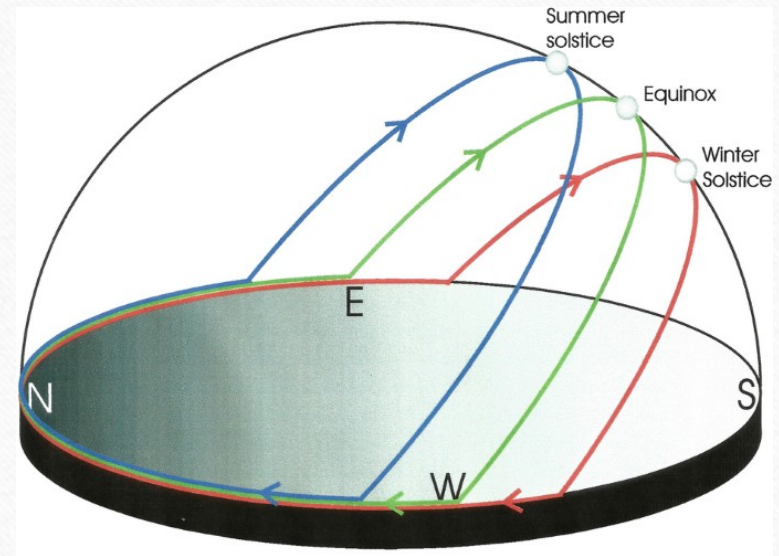
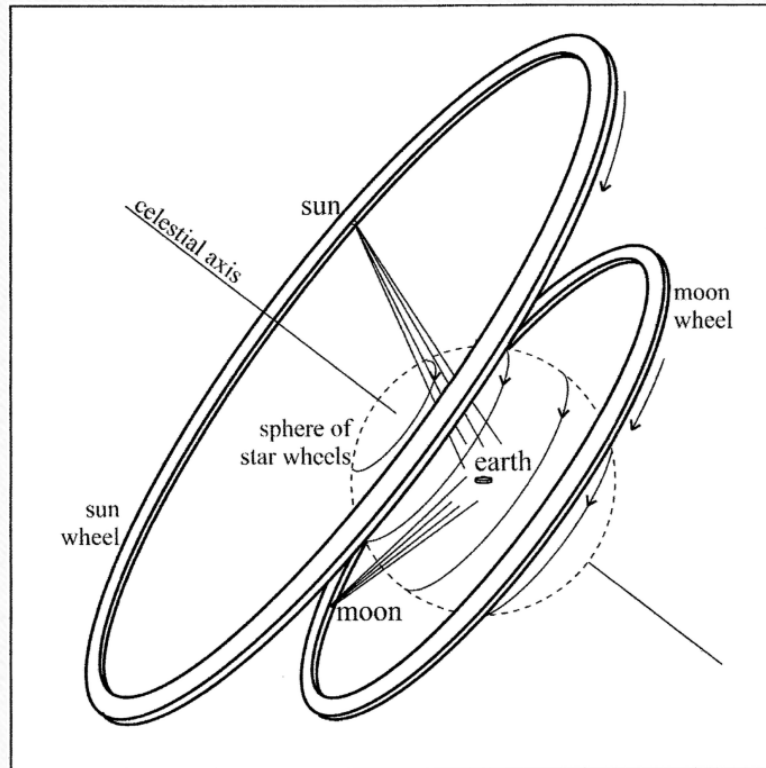

Anaximandros

B 1 = Simplikios, In Physica 24,13 (část A 9 /1):

λέγει δ' αὐτὴν [ἀρχὴν] μήτε ὕδωρ μήτε ἄλλο τι τῶν
καλουμένων εἶναι **στοιχείων**, ἀλλ' ἑτέραν τινὰ φύσιν
ἄπειρον, ἐξ ἧς ἅπαντας γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τοὺς ἐν
αὐτοῖς κόσμους· (B 1) ἐξ ὧν δὲ ἡ γένεσις ἐστὶ τοῖς οὖσι, καὶ
τὴν φθορὰν εἰς ταῦτα γίνεσθαι κατὰ τὸ χρεῶν· διδόναι γὰρ
αὐτὰ δίκην καὶ τίσιν ἀλλήλοις τῆς ἀδικίας κατὰ τὴν τοῦ
χρόνου τάξιν, ποιητικωτέροις οὕτως ὀνόμασιν αὐτὰ λέγων.

Říká, že [počátkem] není ani voda, ani žádný z takzvaných
prvků, nýbrž jakási jiná přirozenost, která je bezmezná, z níž
vznikají všechna nebesa a světy v nich. (B 1) Z těch pak je
jsoucím věcem vznik, do toho nastává i zánik, podle nutnosti;
navzájem si totiž platí trest a pokutu za [své] bezpráví, podle
řádu času. Takto to říká slovy dosti básnickými. Verze
překladu B 1: Z jakých věcí pak jsoucí věci mají svůj vznik,
do těch nastává i zánik, podle nutnosti, navzájem si totiž
udělují právo i odplatu za [své] bezpráví, podle řádu času.

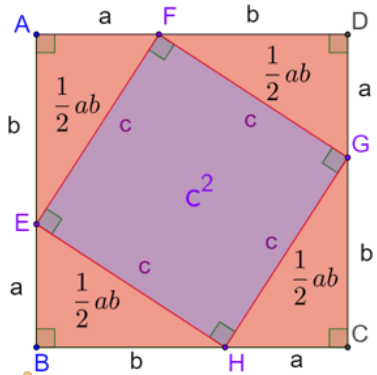

Pýthagorejci

- Pýthagorás
- Mladší pythagorejci
- Akúsmatikoi/mathematikoi

Proof of Pythagorean Theorem

$$\text{Area of square } ABCD = (a+b)^2$$

$$\text{Area of 4 triangles} = 4\left(\frac{1}{2}ab\right) = 2ab$$

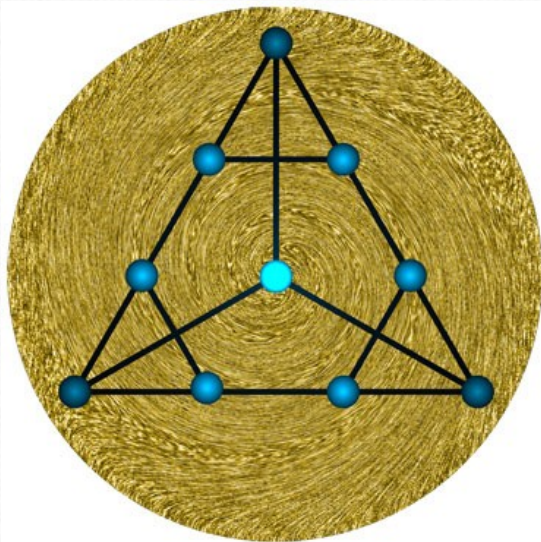
$$\text{Area of square } EFGH = c^2$$

$$\text{Area of } ABCD = \text{Area of } EFGH + \text{Area of triangles}$$

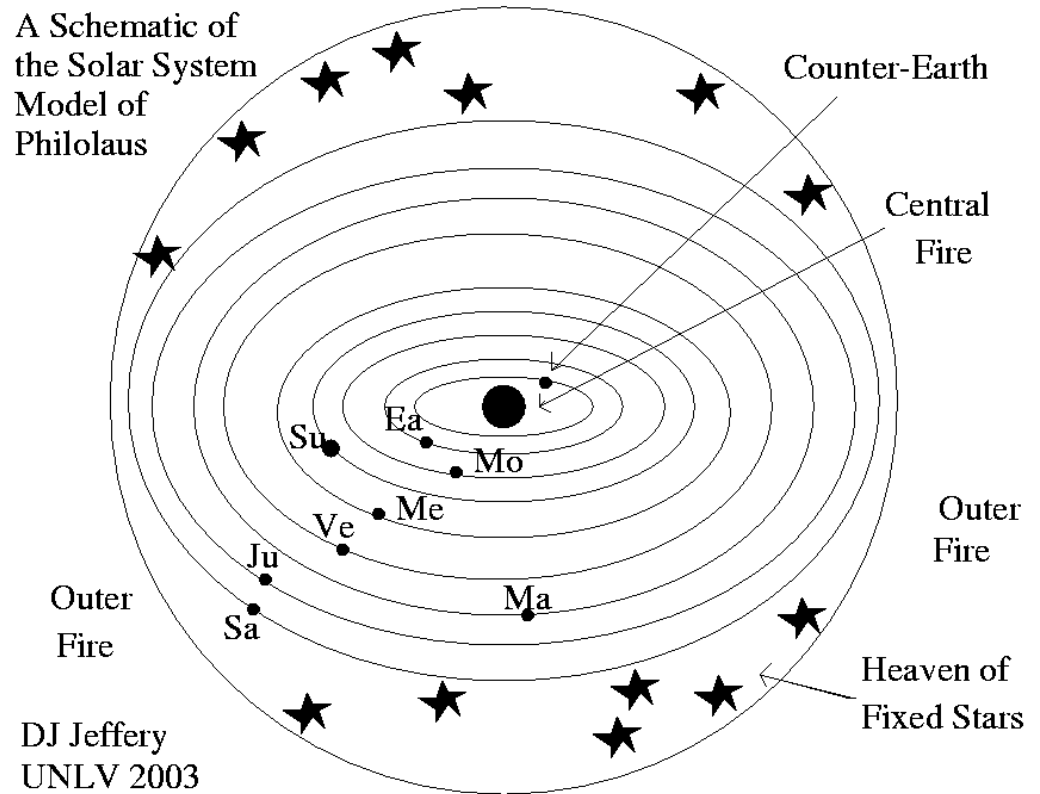
$$(a+b)^2 = c^2 + 2ab$$

$$(a+b)(a+b) = c^2 + 2ab$$

$$a^2 + 2ab + b^2 = c^2 + 2ab$$

A Schematic of the Solar System Model of Philolaus

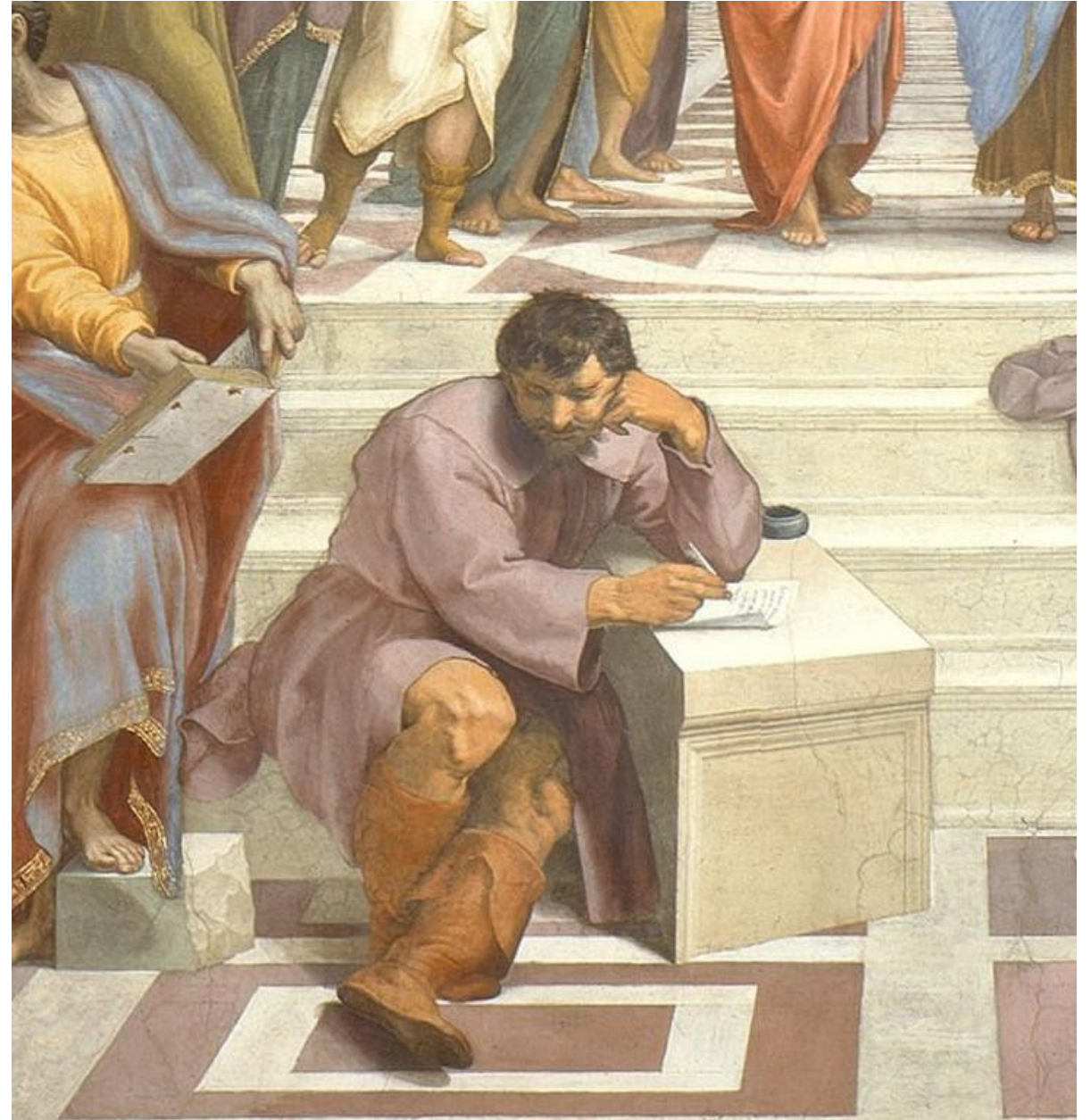
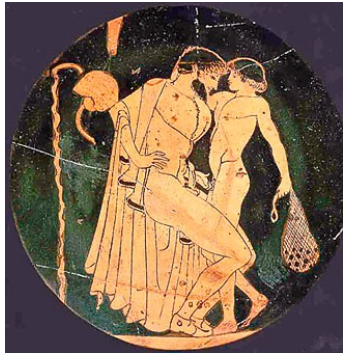

DJ Jeffery
UNLV 2003

Hérakleitos

Co je to náboženství?

- Mýtus
- Společenství
- Nadpřirozeno
- Rituál
- Tradice
- Bůh

Xenofanés

B 15 = Kléméns Alexandrijský, Stromata V, 110 (sec. B 14)

ἀλλ' εἰ χεῖρας ἔχον βόες [ἵπποι τ'] ἢ λέοντες ἢ γράψαι χεῖρεςσι καὶ ἔργα τ
ελεῖν ἅπερ ἄνδρες, ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι βόες δέ τε βουσὶν ὁμοίας καὶ [κε] θε
ῶν ιδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποιοῦν τοιαῦθ' οἷόν περ καὶ οὗτοι δέμας εἶχον
[ἕκαστοι].

B 23 = Kléméns Alex., Stromata V, 109

Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος διδάσκων ὅτι εἷς καὶ ἀσώματος ὁ θεὸς ἐπιφέρει (
cfr. A 30)· εἷς θεός, ἔν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
οὔτι δέμας θνητοῖσιν ὁμοίος οὐδὲ νόημα.

B 24 = Sextos Empirikos, Adversus mathematicos IX, 144 (Xen. A 1)

οὔλος ὁρᾷ, οὔλος δὲ νοεῖ, οὔλος δέ τ' ἀκούει.

B 26-25 = Simplicios, In Physica 23, 10 (A 31, 7)

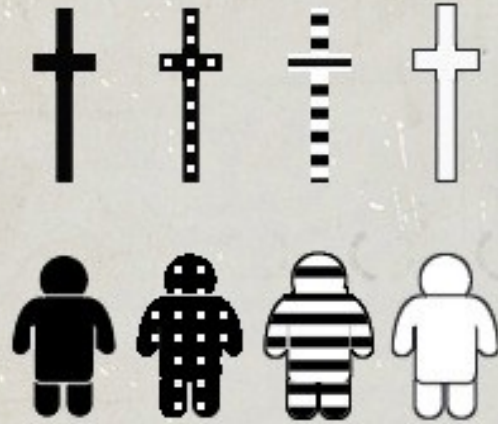
αἰεὶ δ' ἐν ταῦτῳ μίμνει κινούμενος οὐδέν

οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ.

ἀλλ' ἀπ' ἀνέυθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.

B 27 = Áetios IV, 5 (cfr. A 36 /2)

ἐκ γαίης γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ

XENOPHANES

God in Man's own image

Eleaté

Jedno

Neměnné

Věčné

Dvě cesty – *Být myšlen* a *být je totéž*, tj. **nebytí nelze myslet**

---

1 – „JE“ (dobrá cesta)

- Večné
- Dokonalé
- Neměnné

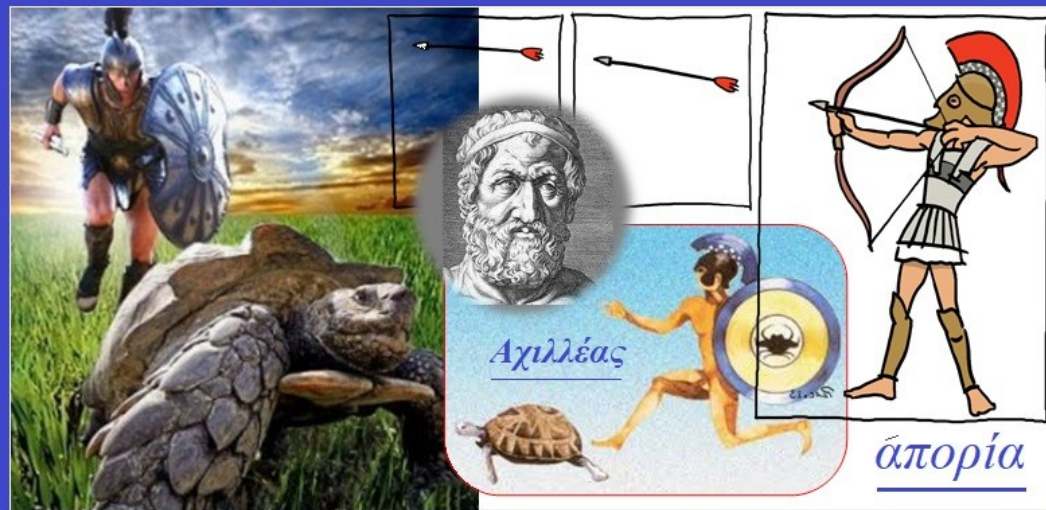
- pracuje se správným (racionálním) pojetím existence (bytí), dochází k závěru, že není možné, aby „něco nebylo“

2. – „NENÍ“ (špatná cesta)

- Pomíjející
- Proměnlivé
- Různorodé

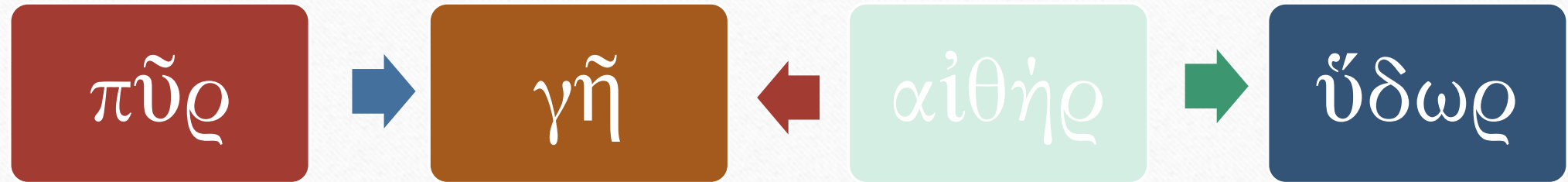
- pracuje s různými formami neexistence (nebytí), domnívá se, že je možné, že „něco není“

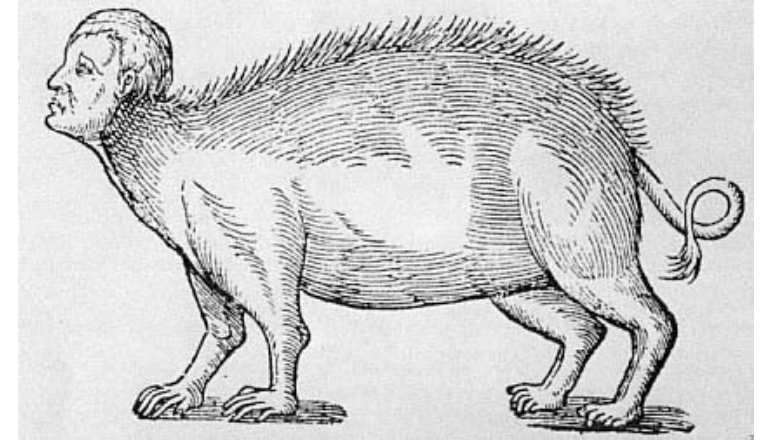
network heartwork heartwork
RATIVE CREATIVE CREATIVE
**YOU BETTER
START SWIMMIN'
OR YOU'LL SINK
LIKE A STONE
FOR THE TIMES
THEY ARE A-CHANGIN'**
BOB DYLAN
EATIVE CREATIVE CREATIVE
network heartwork heartwork

Empedoklés

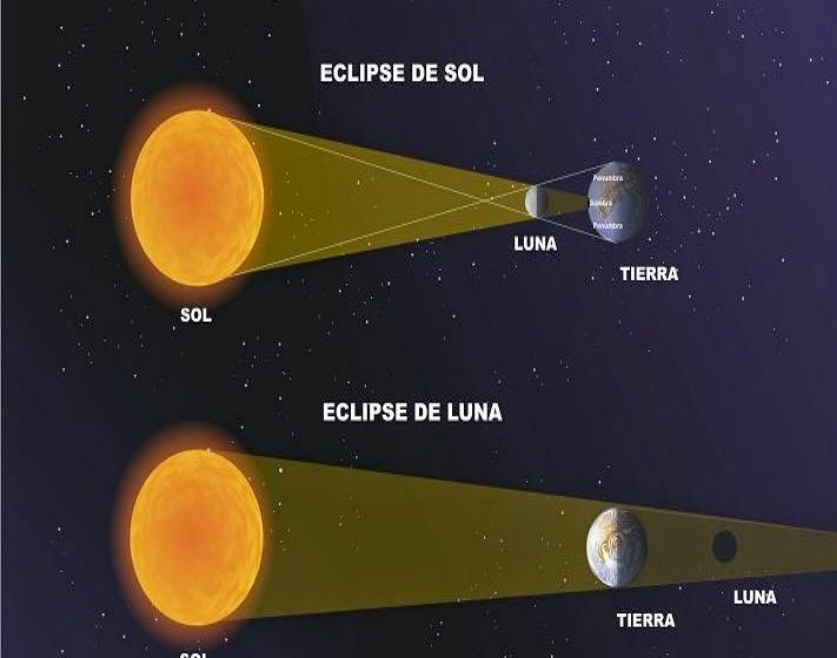

Anaxagorás

- ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα
- σπέρματα πάντων χρημάτων
- τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νοῦς δέ ἐστιν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἐπ' ἐωυτοῦ ἐστιν

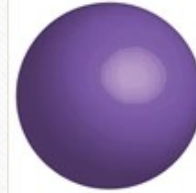
Atomisté

„νόμωι χροίῃ, νόμωι γλυκύ, νόμωι πικρόν“,
εἰπών, „ἔτεῃι δ' ἄτομα καὶ κενόν“, ἐποίησε τὰς
αἰσθήσεις λεγούσας πρὸς τὴν διάνοιαν οὕτως·
„τάλαινα φρήν, παρ' ἡμέων λαβοῦσα τὰς
πίστεις ἡμέας καταβάλλεις; πτῶμά τοι τὸ
κατάβλημα.“

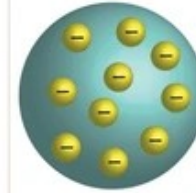

ATOM MODELS

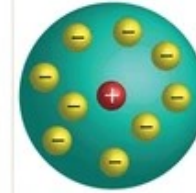
1807
J. Dalton

Solid sphere model

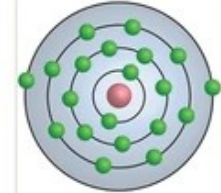
1897
J.J Thomson

Plum pudding model

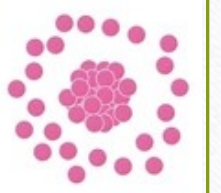
1911
E. Rutherford

Nuclear model

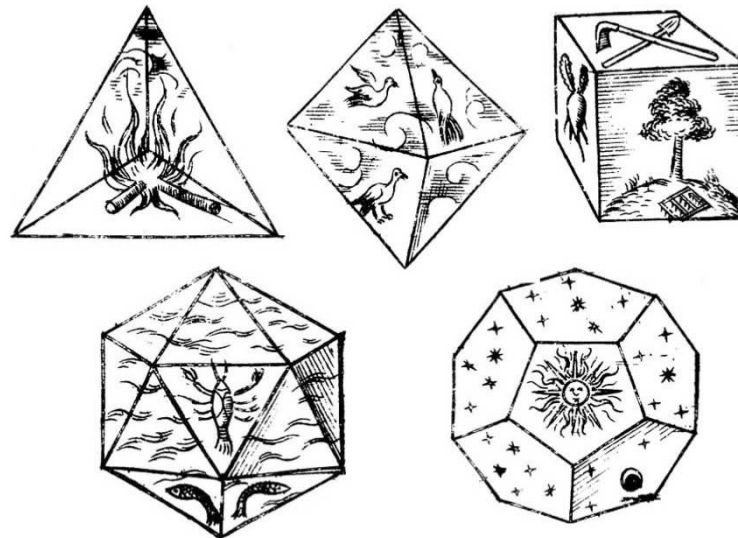
1913
N. Bohr

Planetary model

1926
Erwin Schrödinger

Quantum model

Sofisté

Σοφιστής

„πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ἄνθρωπος, τῶν
μὲν ὄντων ὥς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὥς οὐκ
ἔστιν“

νόμος X φύσις

Major premise

Minor premise

$\therefore$ Conclusion

All Greeks (M) are mortals (P)

All Athenians (S) are Greeks (M)

$\therefore$ All Athenians (S) are mortals (P)

(a) Structure

(b) Content

jolyon.co.uk